

اندیشه و زندگی

(جلد اول)

دکتر محمد علی نویدی

سرشناسه : ۱۳۴۲- نویدی، محمدعلی،
 عنوان و نام پدیدآور : اندیشه و زندگی / محمدعلی نویدی.
 مشخصات نشر : ۱۳۹۵. تهران : دایره دانش،
 مشخصات ظاهری : ۲۷۴ ص
 شابک : ۹۷۸۶۰۰۷۱۱۱۴۱۳
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 موضوع : اندیشه و تفکر
 موضوع : Thought and thinking :
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۵ الف۸/ن۹/ب۴۴۱
 رده بندی دی : ۴۲/۱۵۳
 شماره ثبت : ۴۳۱۰۲۹۲
 شماره ثبت ملی : ۴۳۱۰۲۹۲

اندیشه و زندگی (جلد اول)

نویسنده : نویدی، محمدعلی
 مدیر نشر : حامد جمالی نسب
 صفحه آرای و طراحی : علیرضا دارستانی فراهانی
 نوبت چاپ : اول - ۱۳۹۵
 تیراژ : ۵۰۰
 قیمت : ۱۷۵۰۰۰ ریال
 شابک : ۹۷۸۶۰۰۷۱۱۱۴۱۳

دفتر فروش، تهران - خیابان انقلاب - روبروی تربیت بدنی دانشگاه تهران - جنب بانک
 صادرات - کتابفروشی محسن

تلفن: ۶۶۴۹۲۶۶۲ - ۰۹۱۲۳۷۷۶۸۸۰

کلیه حقوق و حق چاپ متن و عنوان کتاب که به ثبت رسیده است؛ مطابق با قانون حقوق مولفان و مصنفان مصوب
 ۱۳۴۸ محفوظ و متعلق به انتشارات دایره دانش می باشد. هرگونه برداشت، تکثیر، کپی برداری به هر شکل (چاپ،
 فتوکپی، انتشار الکترونیکی) بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع بوده و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.

فهرست مطالب

۷	..... مقدمه
۱۲	..... اندیشه ورزی و امیدواری
۱۷	..... اندیشه ورزی در خصوص مجلس عاقل، نیاز عاجل و ضرورت آجل
۲۱	..... اندیشه و اکنون (قسمت اول)
۲۵	..... اندیشه و اکنون (قسمت دوم)
۲۷	..... اندیشه و اکنون (قسمت سوم)
۳۱	..... تفکر و تدبیر
۳۳	..... هنر اندیشیدن
۳۵	..... فرزاندگی و فرومایگی
۳۹	..... اندیشه و آینده (قسمت اول)
۴۱	..... اندیشه و آینده (قسمت دوم)
۴۳	..... اندیشه و آینده (قسمت سوم)
۴۷	..... تفکر و تعامل
۵۱	..... اندیشه و آگاهی
۵۷	..... اندیشه و احساس
۶۳	..... اندیشه و امید (قسمت اول)
۶۹	..... اندیشه و امید (قسمت دوم)
۷۵	..... اندیشیدن در خصوص چهارشنبه سوری
۷۷	..... اندیشه و استواری
۸۱	..... اندیشه ورزی و آبرومندی
۸۵	..... اندیشه و انتخاب
۸۹	..... اندیشه و آزادی
۹۳	..... تفکر و تفاوت
۹۷	..... اندیشه و انگیزه
۱۰۳	..... اندیشه و اقدام
۱۰۵	..... اندیشیدن در خصوص مسئولیت اجتماعی
۱۱۳	..... تفکر و تسکین
۱۱۹	..... اندیشه و آسایش
۱۲۷	..... اندیشه و آرامش

۱۳۳	اندیشیدن در خصوص " علم و حلم "
۱۳۹	تفکر و تعقل
۱۴۵	تفکر و تحقیق
۱۵۱	پرسش و پژوهش
۱۵۷	پویش و پرسش
۱۶۳	اندیشیدن و پرسیدن
۱۶۹	خرد و خردمندی ایرانی
۱۷۵	تجربه راه میان بر توسعه
۱۷۹	تجربه ورزی و روشن اندیشی
۱۸۳	تجربه و تربیت
۱۸۷	انسان عاقل و انسان غافل
۱۹۳	تحول جان و ساختن جهان
۱۹۷	عقلانیت و خیریت
۲۰۳	معقولیت و مسؤولیت
۲۰۷	حکمت مرام و معرفت
۲۱۱	مشورت و مسؤولیت
۲۱۵	زندگی و مشورت
۲۱۹	تدبیر و تعامل
۲۲۳	اندیشه ورزی و انتقاد پذیری
۲۲۷	نشانه های تفکر و شواهد تمدن
۲۳۳	تنگی تفکر و لنگی توسعه
۲۳۷	مجال برای تفکر و موقعی برای تخلق
۲۴۱	تأثیر خردمندی و تعمیق باورمندی
۲۴۷	منطق تفکر و میزان تأثیر
۲۵۳	اندیشه ورزی و اثر بخشی
۲۵۹	اندیشه اعتدال و فضیلت عدالت
۲۶۵	ضرورت زندگی و فضیلت عدالت
۲۷۱	تفکر و تجربه

مقدمه

در این سخن آغازین و پیشگفتار به برخی ملاحظات و توضیحات در خصوص مقالات و نوشتارهای این مجموعه می پردازیم.

ضرورت زندگی و حیات بشری در این روزگار، تنوعیت زمان حال و حاضر وی از یک سو، و توجه به زندگی آینده و الزامات و نیازمندی ها و ضروریات آن، و فشرده گی زمانی و مکانی که برای بشر این عصر پیش آمده است و شرایط زیست فردی و جمعی او را نسبت به گذشته و زندگی گذشتگان متفاوت کرده است، بشر امروز با شرایط نوین و امکانات و حاجات متعدد و متکثر و با مسایل و مشکلات و موضوعات و مباحث مستحدث مواجه گشته و این همه پدیده ها در زندگی وی سرشته است و وی را سرگشته و متحیر و شوریده کرده است، و این حالت را برای جهان انسان ساخته و مصنوعات تصنعی و خاصیت خواص زندگی مبتنی بر تکنولوژی عصر ارتباطات و تکنیک و مکانیک است، ظهور پدیده های جدید و جلوات علم کاربردی و تکنولوژی مدرن و عرصه ها و ساحات تازه و دنیای مجازی و تغییرات شتابان محیط پیرامونی، و حتی واژگونی برخی شرایط قدیم، و نحوه ی روابط فردی و اجتماعی نو، و خلاصه، آشکار شدن و دگرگون گشتن مختصات زندگی این عصر، از یک سو، و نیازمندی به اصل ها و اصالت ها و بنیان ها و ریشه ها و سنت ها و هویت ها و فضایل ارزش های انسانی و دینی و ربانی، از سوی دیگر، بازسازی

عقلانی و بازبینی اندیشگی را با حفظ جوهره ، در بسیاری از موضوعات و مسایل و مشکلات نو پدید ، ضروری و مبرم ساخته است .

این مقالات و نوشتار ها که ریشه در اندیشه و تفکر نگارنده دارد و سابقه ربع قرن تأمل و اندیشیدن را با تجربه و عمل و مدیریت ، با خود قرین و همراه است ؛ در پاسخ به آن ضروریات و نیاز ها و تأمل و تعمق در خصوص مسایل و مشکلات امروز و آینده ، طرح و بحث و قلمی شده است .

شاید این یک روش نوینی برای اندیشیدن و عمل کردن و جست و جوی گری باشد ، که با نگارش نامه های کوتاه و مختصر و دور از تشریفات و قالب های تکراری بی روح ، در رشد فکری و افزایش آگاهی هم نوعان مددی برسانیم ، و شاید این شیوه راهی بگشاید و بن بستی بشکند و راه حلی و راه نجاتی پیش آورد ، در زمانه ای که برخی از ویژگی های آن گفته آمد ؛ انسان و شهروند امروز نیاز به مطالب فشرده و کوتاه و پر معنا و اصیل و واقعی و مرتبط با زندگی امروز و مسایل و مشکلات آینده دارد . بهر امروز ، محتاج آگاهی و معنا یابی و حقیقت طلبی و فضیلت پژوهی است ، تا بتواند عمل را آثار آ با در زندگی و پیشرفت و رشد خود از آنها بهره مند شود و در تعالی و ترقی خود از آن آگاهی ها و حقایق ها و واقعیات ، مدد جوید .

زندگی زمانی و زمینی آدمی ، به لحاظ ویژگی و غنای و خاصیت ذاتی خود ، پیوسته نیازمند اندیشه های نو و شیوه ها و روش های نوین فکر کردن و تحلیل نمودن است تا راکد و خمود و افسرده نگردد و پیش رود و رشد نماید ؛ گردش آزاد و عادلانه معارف و علم و آگاهی و راه حل یابی و راه کار دانی در مقابل مشکلات و معضلات و مسایل ، می تواند در زندگی افراد و جامعه ، نقش آفرین باشد ، دیگر وقت آن رسیده است که علم و معرفت از حوزه های محدود و آکادمیک خارج شوند و به یاری مردم و آدمیان ، بشتابند ، و این رسالت ذاتی و اصلی اندیشه و دانش و دانشگاه است ، رسالت جامعه شناختی و خدمت رسانی به اجتماع .

جامعه ای که افراد و احاد آن از رشد فکری و توسعه عقلانی و حقیقی و واقعی بر خوردار باشد ، جامعه ای که در آن آگاهی و علم و عمل آگاهانه اساس و مبنای اقدام گردد ، جامعه ای که افراد آن از روی آگاهی حقایق و واقعیات را بپذیرند ، جامعه ای که در آن تحقیق و تفکر ارجمند و قدر دان باشد ، و جامعه ای که در دین داری و باورمندی با آگاهی و علم و عمل صالح ، صورت پذیرد ، آن جامعه و آن افراد ، راه تعالی و تکامل و تقرب پیش می گیرند و حتی ، قوام و دوام اجتماعی

و ارکان جامعه و نهادها و هنجارها و ارزش های اجتماعی، با شهروندان و اتباع آگاه و عاقل و متعهد و مسؤولیت پذیر، بیشتر و افزون است، تا شهروندان کم آگاه و بی معلومات و بدون حس و تأمل، زیرا، آدمیان آگاه و عاقل از سطح احساس و محسوس به سطح عقل و معقول ارتقا می یابند و رشد و بر کشیده می شوند، و ویژگی ذاتی سطح معقولات پایداری و ماندگاری و ثبات و اثر بخشی است.

امروزه معرفت علمی با معرفت عمومی رابطه و نسبت نزدیکی پیدا کرده اند، مثلاً، مردم این عصر آگاهی پزشکی و مراقبت های سلامتی افزونتری نسبت به قبل پیدا کرده اند، یعنی، به موازات رشد دانش و معرفت علمی، دانش معرفت عمومی نیز ارتقا یافته و می یابد؛ و این فرایند افزایش آگاهی در سرزندگی و نشاط و ترقی جامعه و کشور نافع و مفید است. جامعه امروز از حیث تحصیلات و دانش آرجنگی با جوامع دیروز و دیرین، بسیار متفاوت شده است، طرح مباحث عقلانی و عمیق و دقیق در صر معلومات و آگاهی و اطلاعات امری بعید به نظر نمی رسد، بلکه موجب اقبال و استقبال همیشه دانش طلبان است و به کیفیت و بهبودی زندگی و شاخص های زندگانی مدد می رساند؛ در عمل و تجربه نیز چنین است.

موضوع اصلی و بنیادین این مقالات کوتاه، رشد و ارتقا آگاهی و تعالی عقلانی و یاری گری در فهم حقایق ربانی و نقش آنها در زندگی بوده است؛ در واقع، این مقالات و نوشتارها، بر چهار رکن بنا شده اند:

۱- توجه و تفتن به حقایق ربانی و آموزه های دینی که معنا و معنویت و ارزش و ارزش مندی و باور و باورمندی، حاصل اعتقاد و عمل به آن حقایق و واقعیات متافیزیکی و عالم ملکوت و جبروت است، خالق متعال اصل و ریشه و واجب الوجود است، ممکنات هستی پیوستی خود را از آن منشأ اخذ می کنند و یا رحمت و فیضان آن مطلق متعال است که هستی بخش عالم و موجودات جهان علوی و سفلی است. بنابراین، روح و اتصال، و معنا و جان از عالم بقا و فیض مطلق صادر و ساطع است، و این ریشه می باشد، با تأمل و تفکر و اندیشیدن که محور اصلی این مقالات است، می توان به این اصل، البته با مدد، تعلیم انبیا و ادیان الهی و خصوصاً قرآن کریم پی برد و آن را فهمید و در مقابل عظمت اش خاضع بود.

۲- توصیف و تبیین عقلانی و برهانی از دیگر ارکان و اصول این کوتاه نوشتارها و فلسفی و عقلانی نگاشته ها است. عقلانی گفتارها که با گفتار و نوشتارهای مشابه فرق و تفاوت دارد، و آن فرق به معطوف بودن این نوشتارها به واقعیات و حقایق اثرگذار بر می گردد، اینجا بحث فلسفی صرف و انتزاعی مطمح نظر نبوده است، اینجا بحث عقلانی و سنتی و ادعاهای فرق کلامی و فلسفی مطرح نیست، بلکه سر و کار ما با اندیشیدن در باره مسایل و موضوعات واقعی و اثر بخش در زندگی و هستی و چیستی انسان است، اینجا تلاش برای فهم و اندیشیدن در خصوص ریشه ها و اصل ها و علت ها و سبب ها و بنیان ها و بنیادها و مبادی و مبانی واقعیات و آثار و نتایج آنها است، اینجا بحث از عقل اثر بخش است.

۳- یکی دیگر از مبانی این مقالات، قرین و همراه وهم نشین بودن علم و عمل و اندیشه و اقدام است، اندیشیدن به اثر بخشی و اثر گذاری فکر و تفکر و اندیشه و اندیشه ورزی، و تعامل و تعاطی و تفاهم و تعاون و تیزن آنهاست، درک و ادراک و فهم و فکر و فعل و عمل، در اندیشه و پندار و گفتار و کردار و رفتار آدمیان اثر گذار و نقش آفرین است، یعنی، اندیشه و عمل اتصال وجودی و عینی دارند.

۴- یکی دیگر از ارکان و پایه های این مقالات، زندگی واقعی و عینی انسان است؛ حقایق ربانی، واقعیات علمی و عقلانی، انجا عمل و اجرا و اقدام و اثر بخشی و نقش آفرینی، متعلق و موضوع و میدان اثر گذاری شان، همانا، صحنه زندگی انسان و جامعه آدمی است؛ جان و جسم و وجود و هستی بشر و زندگی وی تنها سرمایه و انتها نیروی او است در سبب سلوک و پیمایش این راه صعب و سخت حیات زمانی و زمینی تا بتواند به یاری حقایق اسمانی و الهی به منزل مقصود و قرب حق تقرب جوید، قلمرو ظهور و آشکارگی تفکر و اندیشه ورزی و تعالی در فعل ورزی، زندگی است، پس، زندگی عرصه اندیشه و عمل است.

۵- این مقالات و محتوای آنها، در واقع و در طرح کلی و روند تحقیقی جامع، شعبه ای است از تفکر اثر بخش، تفکری که حکمت نظری و حکمت عملی را مکمل و ملازم هم می داند و علم و عمل را توأما به اندیشه و تفکر می آورد، تفکری که علم را بدون عمل ابتر و عمل را بدون علم میان تهی می داند، اندیشه ورزی و تفکر در عمل و فعل به رشد و بالندگی می رسد، تفکر اثر بخش با زندگی و پیشرفت و تعالی و ترقی انسان و جامعه انسانی، سر و کار دارد، تفکر اثر بخش، ظاهر و باطن امور و پدیده ها و پدیدارها و واقعیات را در تلازم و تکامل هم می داند، تفکر اثر

بخش در رشد و کمال آدمی، جان را از تن، و تن را از جان، فرد را از جامعه و جامعه را از فرد، کشور را از شهروندان و شهروندان را از اقلیم جدا نمی داند، تفکر اثر بخش به تأثیر و تأثر همگانی و علم و عمل باور دارد، تفکر اثر بخش، نقش ماندگار و نشان و رد پایدار را اثر وجودی می داند، و این با آموزه های دینی و وحیانی و حقایق قرآنی، کاملاً سازگار است که، عمل صالح را نجات بخش معرفی می کند و تأکید بر عمل صالح و پرهیز از عمل طالح می نماید، در این مقالات به تعامل علم و عمل توجه جدی شده است و به نقش آفرینی و اثر بخشی تفکر و تعامل امعان نظر وافر گشته است.

اغلب این مقالات در روزنامه ابتکار چاپ شده است که جای بسی تشکر دارد؛ و در رسانه ها به عنوان بخش ادبیه، د. اختیار مردم فرهیخته و کشور عزیز و این مرز پر گهر و صاحب فرهنگ و تمدن، قرار گرفت است. امید به خدای حکیم و ارحم الراحمین دارم، تا با عنایات و الطاف و رحمت واسعه خود، این خدمت خالص و وحیز را از این بنده قبول فرماید. ان شاء الله.